

Márton Árpád

Egy regionalista vegyes pártot létrehozni Erdélyben lehetséges, de vajon jó-e ez a magyarságnak?

Bevezető

Hadd idézzem kezdetnek azt a mondatot, amit dr. Bárányi Ferenc volt képviselőtársunk és volt egészségügyi miniszter oly sokszor elmondott: „ha kinézek az ablakon, és látom, hogy süt a nap vagy esik az eső, akkor is fel kell tegyem magamban a kérdést, vajon jó-e ez a magyarságnak?”

Valamikor, gondolom a Híd-Most megjelenésekor hallottam az alábbi megközelítést. „A vegyes párt olyan, mint a vegyes házasság. Az asszimiláció eszközévé válik, mert az utódok előbb vagy utóbb beolvadnak a többségi vagy hatalmi nemzetbe. Ezek a személyek pedig csak annyira kötődnek egyik őshöz, hogy elmondják, szeretik a magyarokat, mert nekik is volt egy magyar nagyanyjuk, esetleg egy magyar barátnőjük is, és bizonyítékul idegenes akcentussal eléneklik azt, hogy »az a szép, az a szép, akinek a szeme kék.«” Úgy gondolom, hogy ez a megfogalmazás a vegyes házasságok vonatkozásában durva és igazságtalan, hiszen van, igaz kevesebb, példa arra, hogy az utód a kisebbségi nemzetközösséget vállalja fel, és esetleg akár nagyobb kiállással, mint a közösség „tisztá eredetű” tagjai. Az is elég gyakori, hogy a családon belül sikerül kialakítani a mindkét nyelv és kultúrához való kötődést. A vegyes pártok esetében azonban a történelem azt bizonyította, hogy előbb vagy utóbb azok a többség (etnikai, vallási, hatalmi) eszközévé válnak.

A népszámlálási adatok etnikai relevanciája

A vitaindító azon részei, amelyek a lakosság etnikai összetételével operálnak, sok esetben közel állnak a valósághoz, hiszen egyrészt a hivatalos népszámlálási adatokkal dolgoznak, másrészt a leírt jelenségek valóban lé-

teznek. A probléma csak az, hogy a merev ok-okozati viszonylatban való összekapcsolás téves következtetésekhez vezethet, mindenekelőtt azért, mert nem mindig veszi figyelembe az egyéb tényezők létét vagy súlyát. Az asszimilációs folyamat értelmezésekor nem lehet figyelmen kívül hagyni a romániai cigányság kétfajta kulturális kötődését, a népszámlálási biztosok etnikai hovatartozását, és a kérdezett alanyra kifejtett befolyásolási tevékenységét, illetve a gazdasági helyzetükből fakadó, e közösségek tagjainak nagyobb arányú „megvásárolhatóságát”. Romániában ugyanis az a helyzet, hogy a cigányság főleg román vagy magyar kulturális kötődéssel rendelkezik. Nagyon sok helyen már ez is az anyanyelve, és kevesen ismerik, még kevesebben beszélnek a románit. A cigányság általában abba a közösségbe próbál beolvadni, amely a település, közigazgatási egység vagy térség jellemzője. Van azonban ettől eltérő helyzet is, érdekes módon Székelyföldön, és egyáltalán nem érdekes módon ennek a peremvidékén. Háromszék nyugati határán ugyanis a valamikor többségi magyar településekbe is román anyanyelvű és kultúrájú cigányság szivárgott be, telepedett le, szaporodta túl a hajdan többségi magyar közösséget. Ez a cigányság azonban mindvégig megőrizte román anyanyelvét és kulturális kötődését. Ugyanakkor mind a román, mind a magyar cigányság esetében részben saját elhatározásból, részben pedig a kérdezőbiztosok befolyásolása okán a közösség több mint fele, feltehetően több mint 80%-a magát románnak vagy magyarnak vallja, ezért a népszámlálási adatok nem tekinthetők mérvadónak. Ezen személyek a választások során is legalább ennyire befolyásolhatók. A cigánysághoz hasonlóan alakulhat szórvány és vegyes házasság esetén a magyarság-vállalás is. Ennek is van azonban választási eredményt befolyásoló jelentősége. Egyetlen példa: Fehér megyében, a jelenleg Enyed környékére kialakított képviselői egyéni választókerületben a 90-es évek elején több mint 15 000 magyart talál a népszámlálás, két évtized elteltével, legalábbis a becslést adatok szerint, alig 10 000-re csökken, ez a magyarság egyharmadának „eltűnését” jelenti, ami az országos magyarság-csappanási átlagnál jóval nagyobb, és paradoxálisan a legnagyobb magyar koncentrációval rendelkező térségben történt. E térségben érdekes módon még mindig lehetséges lenne egy relatív többségű mandátum megszerzése. A népszámlálási adatok azonban egyértelműen tükrözik az etnicitás-vállalási szándékot, ami már összefüggésben van az erre alapozó pártok támogatottságával. Éppen ezért nem volt hajlandó a román törvényhozás egy három, öt vagy hat százalékos küszöböt bejelölni a megyék etnikai képviseletére, hiszen ez azáltal, hogy egyre több cigány vallja magát cigánynak vagy románnak, akár már a közeljövőben akár 42 hivatalból parlamentbe jutott roma képviselőt is jelenthet, ami fejtetőre állíthatja a törvényhozást.

Megosztási kísérletek pártalapítások, illetve támogatások révén

A vitaindító a számbavett pártok és kisebbség-kisajátítási kísérletek közül figyelmen kívül hagy néhány jelentős erdélyi jelenséget, pártot, szervezetet. A figyelmen kívül hagyott pártok, szervezetek között említeném, hiszen érvrendszeremben fontos szerepet kap színre lépésük, a Magyar Népi Szövetség, MADOSZ, Független Magyar Párt, Magyar Parasztpárt stb. Érdekes olvasmány lehet a két világháború közötti Erdővidék cikkeinek gyűjteménye, például arról a jelenségről, amikor a két világháború között főleg a Nemzeti Liberális Párt próbálta elhalászni, olykor nem is kis sikerrel, az Országos Magyar Párt (OMP) szavazóbázisát. Ezt a vitaindító szerzői nem feltétlenül kellene hogy ismerjék, felröható azonban számukra reflexzióikból és bibliográfiájukból Mikó Imre *Huszonkét év* című művének hiánya. Íme néhány szemelvény e két forrásból.

Mikó Imre: *Huszonkét év*. „Studium” kiadó, Budapest, 1941, 163–164., 167.:

„Azt a küzdelmet, amit az erdélyi magyarság fennmaradásáért folytatott, nagyon sokan nem értették meg, sokan hiabavalónak látták. Az erdélyiek egymástól még inkább eltúrték a bíráló szót, de ha Magyarországról jöttek »előkelő idegenek« s egyik a románság keblére borulást, a másik a szélső-jobboldali szervezkedést ajánlotta, de mind a kettő lekicsinyelte azt az élet-halál harcot, amit az erdélyi magyarság úgy folytatott »ahogy lehet«, akkor elemi erővel tört ki a méltatlankodás és elkeseredés. (...) Jöttek, akik azt mondták, hogy a Magyar Párt letűnt idők feudalizmusát képviseli a demokratikus Romániában, s a kommunisták és szabadkőművesek táborába kergeti a magyarság legjavát (Boldizsár Iván); mások a »morbus minoritatis«-t a sérelmek oktalan és állandó hangoztatását rótták fel, és kiábrándulva távoztak, mivel az erdélyi magyarság kisebbségi sorsban nem tudott a humánium magaslatán a dunai népek egyesülésének előharcosává válni (Németh László). Egyéb sem kellett az Univer-sul-nak és a Curentul-nak; évekig olvasták fejünkre a magyarországi írók eszmefuttatásait. (...) A legrosszabbul azonban Makkai Sándor cikke esett. A kitűnő író és nagy püspök, aki a »Magunk revíziójában« a kisebbségi életbölcselet alapelveit fektette le, s az államhatalmat vesztett erdélyi magyarság új imperiumát lélekben és igazságban akarta felépíteni, – Magyarországra repatriált. A kisebbségi magyarság reménytelennek látszó küzdelme s a nemzeti eszme mind erősebb hódítása arra indította, hogy a budapesti »Láthatár« c. folyóiratban »Nem lehet« címen cikket írjon, amiben egész múltjára rácáfolva kimondja a végső szót: *kisebbségi sorsban élni nem lehet!* Mindenki egyet értett abban, hogy a magyarság helyzete

Romániában a mélypontra süllyedt, s ez így nem maradhat tovább, de mit lehet az erdélyi magyar, ha annak ellenére, hogy ez az életforma lehetetlen, mégis kisebbségi sorsban kell élnie, mert közel két millió magyar mégsem vándorolhat ki Magyarországra! A Makkai cikke Reményik Sándor válasszolt, és írásának már a címe kifejezte minden erdélyi magyar ember érzését: »Lehet, mert kell«. Ebből a hangulatból született meg Reményik egyik legszebb költői alkotása, az »*Ahogy lehet*«, ami valóságos himnusz a kisebbségi magyarság zivataros évtizedéből. (...) Később a »Gazdasági Szövetség«, majd a »Magyar Parasztpárt« megpróbálta kormánypénzen, idegen zászlók alatt felvonultatni a magyar választókat, de olyan csekély sikerrel, hogy egy időn túl a kormányoknak sem volt rentábilis ez a befektetés. (...) Ezeknek a pártkísérleteknek csak annyi szerepük volt, hogy a kormánynak lojalitási nyilatkozatokat szállítottak, s a román közvélemény önmagát ámította azzal, hogy a magyarság »államhű« nagyobbik részét ők képviselik.” Ugyanebből a műből megtudhatjuk, hogy 1935 decemberében a Magyar Párt képviselői és Titulescu éles vitája kapcsán a Magyar Parasztpárt a „magyar tömegek” nevében Titulescut támogató nyilatkozatot jelentetett meg.

Erdővidéki Hírlap, 1929: Dr. Jakabffy Elemér az *Erdővidéki Hírlap* 1928. január 29-i számában a kisebbségi blokk (a németekkel kötött szövetség) eredményéről a következő eszmefuttatást írja: „hogy ez a blokk a Magyar Pártnak nem hozhat annyi mandátumot, mint amennyit nyerhetett volna, ha feltétel nélkül, de a liberális listára íratja jelöltjeit, azt mindannyian tudtuk, mégis el kellett vetnünk az ilyen indítványt, melynek elfogadásával önmagunk semmisítjük meg minden panaszunk erkölcsi alapját. A választásoknál tehát magunkkal szemben találtuk a „párton kívüli” magyarokat is, akik a csendőrszuronyok védelme alatt és a hatóságok teljes támogatásával csábították véreinket a liberális listára.” Az *Erdővidéki Hírlap* 1929. december 8-i számában megjelent írás szerint dr. Fábrián László szenátor hozzászólásában azt mondta el, hogy bárkivel bármilyen egyezséget kötnének, annak „egyik fontos pontja legyen, hogy a román párt részéről magyar név ne szerepeljen a listán, mert semmiképpen sem engedhető meg, hogy a Magyar szavazataival renegát magyarok kerüljenek a vármegye vezetőségébe, még paktum alapján is.”

Érdekes olvasmányok ugye, mintha a máról szólnának, de azt sem árt tudni, hogy miként viszonyulnak a különböző román pártok képviselői az etnikai alapú pártokhoz még napjainkban is. Szerintük ugyanis a román alkotmány tiltja az etnikai pártok létrehozását, tehát akkor ilyenek nem is létezhetnek, azaz minden bejegyzett párt román párt. A nemzeti kisebbsége-

ket csak a sajátos jogi norma szerint bejegyzett „nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek szövetségei” jelenthetik. Ezért nem fogadták el az RMDSZ által megtett módosító javaslatot, mely tartalmazta volna a hiányolt meghatározást a következőképpen: „Valamely nemzeti kisebbség közösségéhez tartozó választási versenyzőnek minősül minden olyan szervezet vagy párt, melynek nevében szerepel az illető nemzeti kisebbség megnevezése. Minden más párt a román közösséghez tartozónak minősül.” Persze megváltozhat a véleményük, ha történetesen azt az elgondolást követi majd a központi választási bizottság, mely szerint az RMDSZ és más nemzeti kisebbségi szervezeteken kívül minden párt román pártnak minősül, és mondjuk Kovászna megyéből az MPP vagy EMNP egyetlen jelöltje sem jut be a parlamentbe, de valamelyik jelölt több szavazatot kap, mint a tulajdonképpeni román pártok bármelyik jelöltje, avagy amint az a vitaindítóban is szerepel, valamelyik tulajdonképpeni román párt jelöltje magyar. Ez utóbbi jelenség nem spekulatív, hiszen Kovászna megyében több román párt is próbálkozott már magyar jelöltek állításával, akár polgármesteri, akár tanácsosi vagy parlamenti lista, akár egyéni választókerületi jelölt szintjén.

Akárcsak a két világháború között, Romániában is megjelentek a megosztást célzó külső vagy belső támogatást élvező alakulatok. Térszűke miatt nem térek ki a MADOSZ, illetve Magyar Népi Szövetség születésének körülményeire, sem pedig ez utóbbi történelmi szerepére, majd bukásának okaira, de számba kell vennem azt, ami 1989 után történt.

1990 óta előbb romániai román, majd magyarországi segédlettel próbáltak létrehozni magyar pártokat, különböző szövetségeket, illetve román pártlistákon indítani magyar jelölteket. Mindezen próbálkozások egyértelműen abból a célból történtek, hogy a romániai magyarság parlamenti vagy önkormányzati képviselőjét gyengítsék. Ilyen volt a 90-es évek legelején a marosvásárhelyi székhelyű Független Magyar Párt, kinek létrehozója később még tett néhány kísérletet, választásokon jelentős eredményt nem ért el, hacsak nem azt, hogy neki is része volt a marosvásárhelyi polgármesteri szék elvesztésében. Szintén Marosvásárhelyen hozták létre az Împreună-Együtt újságot és köréje szövetséget. Később, mint ismeretes, előbb az MPP-t, majd az EMNP-t hozták létre magyar emberek, egyértelműen magyarországi elvi, és feltehetően anyagi támogatással. Az Erdélyi Magyar Néppárt még csak nemrég jött létre, de van egy-két szépséghibája. Az egyik, talán legnagyobb az, hogy Marosvásárhelyen és Málnás községben román polgármester-jelöltet támogatott, illetve indított. Ebből a málnási ügy „robant be” a politikába, hogy feljelentést tett a tisztségben lévő polgármester ellen azért, mert az magyar feliratozást használt. A másik szépséghibája

mindkét pártnak, hogy nemcsak a tömbmagyarság településein indulva próbálták ki erejüket, hanem interetnikus közegben is. A 2012-es önkormányzati választáson egyértelműen erős anyaországi támogatás ellenére nagyon alacsony eredményt hoztak. Azt a célt azonban sikerrel teljesítették, amiért feltehetően a bejegyeztetésüket román oldalról is szimpátia és segítség övezte. Szereplésüktől egyáltalán nem lehet elvonatkoztatni azt, hogy e választások után már nincs magyar megyei tanácselnöke Szatmár és Maros megyének, nincs magyar polgármestere Szatmárnémetinek, nem sikerült visszahódítani a marosvásárhelyi polgármesteri széket. Marosvásárhelyen az történt ugyanis, hogy míg a románság a nagyobb esély reményében, szinte 100%-ban összefogva a levitézlett Demokrata-Liberális Párt jelöltjét támogatta, addig a magyarság egy része a jelölés vitájától kiábrándulva úgy döntött, hogy vagy nem megy el szavazni, vagy éppen a román jelöltet támogatja, illetve adott szavazat-morzskákat a másik két magyar pártnak is.

Azt nem tudom, hogy bejegyzésre kerül-e egy vegyes párt, és ki lesz a kezdeményezője. Bár voltak olyan próbálkozások is, hogy a Demokratikus Konvenciót vagy éppen a Polgári Szövetséget úgy állítsák be, hogy az tulajdonképpen egy ilyesmi, és a vegyes házasságban élők egy része annak idején valóban ilyennek is fogadta el, annál is inkább, mert került magyar újságíró, aki ennek a helyességét ecsetelte. Az azonban biztos, hogy a román pártok a kezdet kezdetétől szívesen indítanak listáikon bejutó vagy nem bejutó helyen magyar jelölteket. Ezek akár a parlamentbe is bejutnak, így Ioan Iuliu Furo a Nagy-Románia Párt képviselője, aki nem átalotta többször is hangoztatni magyar voltát, valamint azt is, hogy nem ért egyet az RMDSZ által igényelt szerinte „privilegiumokkal”. A Nagy-Románia Párt Kovászna megyei szervezetének egy ideig egy köpecsi magyar ember volt az elnöke. A 2008-as választáson több román párt a parlamenti egyéni választókerületben magyar jelöltet indított, ami újdonság volt ahhoz képest, hogy korábban a listás választás során harmadik-negyedik helytől hátrébb szerepeltek ezek a jelöltek.

A 2012-es önkormányzati választáson a Bihar megyei Székelyhídon a Szociáldemokrata Párt magyar jelölteket indított, magyarországi zenekarral koncertezett, magyar választási kampánygyűlést tartott, ahol csak a bukaresti vendég beszélt románul, és azt is fordították. Ennek köszönhetően a zömével magyar Székelyhídon a korábbi három mandátum helyett négyet szerzett, melyek közül kettő magyar, az a Szociáldemokrata Párt, amelynek kormánya megszüntette a Marosvásárhelyi Orvostudományi Egyetem magyar karát. Az elmúlt időszakban nem ritka magyarelles kirohanásaival ámitotta el a romániai magyarságot a Nemzeti Liberális Párt, mégis Gorbó községben, ahol magyar és román többségű falvak is vannak, a döntő többségében

magyar Vista faluból két magyar is úgy gondolta, hogy ez nem jelenthet akadályt abban, hogy ők ezen újabban nacionalista párt színeiben induljanak, és sajnos a falu magyar lakosságának is egy részét e pártra szavaztassák.

Következtetés

Azt nem tudom, hogy létre fog-e hozni valaki valamilyen vegyes pártot, de meggyőződésem, hogy ez a párt csak a magyarok szavazatára számíthat. Az erdélyi románság nagy részében ugyanis még mindig nagyon nagy a magyar közösséggel szembeni ellenérzés, és a nyelvi és önrendelkezési jogokat teljesen elfogadhatatlannak tartják. Ezért is lehet a nacionalizmusra alapozva szavazatokat nyerni vagy veszíteni Erdélyben. Amúgy, ha a szlovákiai legutóbbi választási eredményeket szemügyre vesszük, összeadván a magyar és a magyar-szlovák versenyző által elért arányokat, ezek összesen a szlovákiai arányszám alattiak. Tehát nehezen képzelhető el az, hogy túl sok szlovák szavazó a Híd-Most-ra szavazott volna. Azon magyar emberek szerepléséről pedig, akik valamely többségi nemzethez tartozó pártba lépnek be, sok mindent el lehet mondani, de azzal nem lehet vádolni őket, hogy körömszakadtukig harcoltak a magyar érdekekért. Példa erre a szerbiai Demokrata Párt magyar tagjainak szereplése a kollektív bűnösség elvére épített visszaszolgáltatási törvény elfogadásakor.

Az új romániai törvény egyértelműen fel fogja gyorsítani ezt a folyamatot, hiszen azokban az egyéni választókerületekben, ahol úgy értékelik, hogy a magyar szavazatok elvesznek, egyrészt a magyar választók lesznek hajlamosak arra, hogy egy nagyobb eséllyel rendelkező pártra szavazzanak, másrészt a politizálni akaró magyar emberek körében is nagyobb számban jelennek meg azok, akik ilyen eséllyel rendelkező pártokkal próbálnak szerencsét. Ezáltal nemcsak azokban a megyékben gyorsul majd fel a politikai beolvasás, ahol a magyarság 7% alatti, hanem a jelentős magyar lakossággal rendelkező erdélyi megyék azon részében is, ahol az illető egyéni választókerület nem nyerhető meg magyar versenyző révén. Jelzem azért, hogy az nem teljesen egyértelmű, hogy eme 7%-osnál nagyobb magyarsággal rendelkező megyék mely egyéni választókerületeiben lehet a legtöbb magyar szavazatot kapni. A népszámlálási adatokat és az eddig elért eredményeket számba véve Temes megyében például ez bármelyik egyéni választókerületben megvalósítható. Nagyon fontos tehát, hogy mind az indító magyar szövetség, mind pedig a helyi közösség tisztában legyen ezzel, és ahelyett, hogy interetnikus összefogás lehetőségét keresné, hangoztatná vagy támogatná, pozitív versengés történjen a különböző kerületek magyar lakossága között.

Az elmúlt 22 évben, akárcsak a két világháború közötti 22 évben is, a románok képviselői, egymással összefogva, számtalanszor hangoztatták igényeink ellenében azt, hogy a magyarság többsége nem is akarja azokat. Egyik releváns példa az MPP-nek vagy a legutóbb az EMNP-nek a támogatását elvezető Smaranda Enachenak a nemzeti kisebbségi törvényt támadó nyilatkozata. A magyar képviselőket lehetőségeinek helyzetét tovább rontja a választás szabadságáról zengedezett hamis szíriának. Ha egy rigurózus számítását elvégzünk, akkor a jelenlegi egyéni választókerületekben – a 2011-es népszámlálási adatok szerint – a megosztottan vagy egységesen fellépő magyarság minimum 15, maximum 29 képviselői és minimum 3, maximum 11 szenátori mandátumot szerezhet, ha ugyanolyan arányban mennek el szavazni, mint a románok, és ha a magyar szavazatok egy része nem veszik el egyes pártokra vagy román pártok magyar jelöltjeire. A különbség óriási. Ez még inkább nőhet, ha valamikor a pozitív diszkriminációként kapott plusz egy mandátumot az elfogadásra javasolt törvénytervezetből majd törlik. Az írás terjedelme nem teszi lehetővé, hogy részletezzem a mindezzel kapcsolatos információt, illetve a választók lehetséges magatartását. De egy biztos, hogy azokban a térségekben, ahol felerősödik a magyar képviselő hiánya, illetve gyengeségének jelensége, ott ezzel kéz a kézben fog haladni az oktatás és kulturális felépítmény elsoványodása, ami felgyorsítja majd a nemzeti asszimilációt.

A regionalizmussal kapcsolatban ugyanaz a fő gond van. A románok döntő többsége fél ettől, mert térségek Romániától való elszakadásának veszélyét látja benne, ami egyúttal számukra a privilégiumok elvesztését jelentené. Sajnos a regionalizálódás kérdése is szoros összefüggésben áll a régiók határainak a berajzolásával, hiszen a jelenlegi fejlesztési régiókban, a jelenlegi egyéni választókerületekkel a magyarság egyben jelenthet csak lényeges döntéshozatali tényezőt, de egyedül ott sem lenne képes erre.

Egyáltalán nem kizárt, hogy valakik, annak érdekében, hogy a romániai magyarság politikai súlyát gyengítsék, létrehoznak még újabb pártokat (lehetnek ezek magyar pártok, egyes pártok vagy regionális pártok), de egy biztos, legalábbis ezt igazolta a legutóbbi helyhatósági választás, az erdélyi magyarság döntő többsége ezt nem igényli. Okozhat bajt Székelyföldön is, de mindenekelőtt a szórványban lesz negatív kihatása még akkor is, ha az ottani magyarság még nagyobb többsége nem igényli ezeket a pártokat. Ezért kell mindent elkövetnünk annak érdekében, hogy olyan választási törvények létezzenek, amelyek lehetővé teszik a magyar összefogást, és politikai magatartásunkban törekednünk kell erre az összefogásra. Az elmúlt választási kampányban ez volt a polgárok által legtöbbször hangoztatott üzenet: „Ne marakodjanak”, „Vitatkozzanak ott belül, de fogjanak össze”.